

S L Ä K T M E D D E L A N D E N .

N:o 16

Viktor Erik Amadeus Bosin.

En person som man inom släkten hörde talas om som barn var löjtnanten - arkitekten Viktor Erik Amadeus Bosin. Man fick den uppfattningen som hade han varit ett stort original. Det var främst vår gamla faster Alma Schulman (Ami-täti) (f.1855+1943) som gärna berättade och till yngre generationer förmedlade släkttradition.

Bosin var gift med vår farfars äldre syster Fredrika Wilhelmina Sofia Schulman (f. 1811 + 1883). Bosin var den sista manliga medlemmen av adl. ätten n:o 49 Bosin på Finlands riddarhus. I Sverige fortlever ätten.

V.E.A.Bosin föddes i Helsingfors d. 1.7.1805 och avled i Viborg 27.7.1862 (57 år gammal). Hans fader var den kände majoren vid Finska Artilleriet i 1808-års krig Daniel Erik Bosin till Skyttälä i Hauho, (vars miniatyrporträtt förvaras nu hos Lennart Schulman i Tammerfors). Hans moder var Maria Christina Krygerström, handskmakardotter från Helsingfors som tjänade som hushållerska på Skyttälä. Föräldrarna gifte sig 4.6.1812. Sonen var alltså född före äktenskapet, vilket vållade honom senare svårigheter. Släktingarna, - som han säger, - ville ville inte tillåta honom bli caput för ätten. En kusin till honom - kaptean Jakob Daniel Bosin inlämnade vid introduktionens sökan 1818 till Riddarhus direktionen en skrivelse, i vilken han med bifogande av ättens genealogi, frågar "huruvida aflidne Majoren Daniel Erik Bosins son kunde upptagas i ätten, då modern vid sonens födelse ej varit med Bosin gift ?" Direktionen godkände den inlämnade genealogin och biföll ättens immatrikulation 1818, men säger, att frågan om sonens upptagande kommer att senare föredragas. Ett beslut från någon senare föredragning har jur. lic. Åke Backström som laggt sig in i frågor rörande Legitimations och Adoptionsärender dock

icke funnit - varken avslag eller godkännande. Jag kan endast tillägga, att åtminstone betraktade han sig som adlig, vilket hela vår släkt gjorde. Han använde Bosinska sigillet på flere bevarade dokument. Också är han upptagen i Adels kalendern (av år 1858). Den utslocknade ättens pitchaft förvaras i dag som är i Schulmanska släktarkivet.

Av V.E.A.Bosins bevarade egenhändiga skrivelser (i St.A. och vårt Släktark.) får man en ganska klar bild av honom. Han besatt ett skarpt intellekt med fallenhet för poesi. Själv säger han: "Mina anlag och böjelse hafva alltid varit poetiska". Ofta späckar han sina berättelser med verser och lämpliga citat ur kända författares verk och ofantligt mycket världslitteratur tycks han ha läst. Han behärskar flere utländska språk. Det finnes brev av honom till hans svärmor (Minette Schulman) skrifna på franska. Han är förvisso en ovanlig personlighet, en tänkare som gärna fäller skarpa omdömen om saker och ting. Men ett original är han, ett stort sådant, om också tydligt något främmande för det praktiska livet.

Sina (i St.A.) bevarade anteckningar betitlade: "Anteckningar om sig själv och Andra" af V:E:A:B: - begynna såhär: "Min födelseort är Staden Helsingfors i Finland. Den 1 Juli 1805 såg jag för första gången denna sköna världens ljus, - det berättas at jag skrek, men onöjligen kan jag påminna mig orsaken därtill, förmodeligen var det glädjerop öfver lyckligt slutad resa till Verlden, - men om jag lika glad kommer härifrån det vete Gud . . ."

Han älskade sina båda föräldrar och fäller vackra lovord över dem, men redan vid 10 ålder, 1815, förlorar han sin far och endast 7 månader senare även sin mor. I sin levnadsbeskrivning karakteriserar han sin fader: "Min fader var en tre alns lång man och ännu längre var hans processer. Man kallade honom löjlig för att han var en vän af sanning och rättvisa, samma fel har även jag haft af honom . . ."

Dramatiskt skildrar han sin faders bortgång. Gossen är näml. rest med modern till Tavastehus där han skall sättas i skola för en privatlärare. Man har just kommit översens om kostnadsutgifter-
na för helpension, - "ty", skriver han, - "det var förmodligen nödvändigt att ha ungherrn under ögon-
nen, då plöstligt en utskickad hemifrån mötte oss (med orden) - att Gamla Herrn hastigt insjuknat och önskade oss komma hem med det skyndsammaste" .
. . . . De skyndade hem "I detta eländiga tillstånd kommo vi enteligen hem och funno alla våra bönder samlade utanför byggnaden (på Skyttälä) i djup tystnad Ja, min aning var uppfylld . Jag var faderlös."

Till gossens förmyndare utsågs nu faderns forna krigskamrat från 1808, majoren Otto Wilhelm Schulman på Lautzia. Bosin skriver själv härom: "Min fader som i lifstiden måtte hafva varit en god menniskjekännare och förutseende sit nära slut, hade alltid ytradt önskan att hafva Herr Maj. Schulman till min förmyndare - till min obefintliga lycka blef denne hans yttersta önskan uppfylld och Major Otto Wilhelm Schulman blef mig en fader. "

Men den avbrutna skolundervisningen måste fortsätta. "Min Moder ansåg Mag. K^s privata skolundervisning såsom den enda i nejden der pojken kunde lära sig seder och förnuft. - Gud välsigade hennes stoft - hon mente väl". Men skolan tilltalade honom ej, dishiplinen var ytterst streng. Med aga inprentades katekes och annan lärdom i ungarna. Hans egna kommentarer låta såhär: "Ungefär som boskap drifves till Åbo marknad - vet alla att nötet som af naturen blifvit vanlottat med de kortaste benen får alltid de mästa slagen ty det kan ej löpa så fort som de andra. - Så var det ock med oss." -

Olyckligtvis hittade modern dessutom på, att han skulle gå i dansskola, vilket han häftigt protesterade emot, men gjorde henne dock till viljes, då modern lovade att han därefter icke nå-

gossin mera behövde dansa. (Vilket pojken dock senare ångrade.). Gossen hittade t.o.m. på en list. Han skrev till modern och bad att få sluta för hans skor var helt utslitna och han ville inte att modern skulle ha kostnader för nya. Men modern genomskådade honom och sände ett par nya skor.

Hans egen skildring av danskursen låter sålunda: "På mit ödes koppartafla måtte det efven hafva stått skrifvet at jag skulle lära mig dansa, och det i Tavastehus hos Herr . . . Herr . . . må han förlåta min otacksamhet att hafva förgätit t.o.m. min gynnares namn. På Lin. . . börjades det . . . Men (med) mina poetiska anlag fann jag det I början lustigt nog at som en apa eftergöra hans fransyska grimaser och på köpet befria mig på en stund från lexorna, men allt nöje förvandlas i ledsnad då det för ofta njutes. Här måste jag spratla en par timmar dagligen hela 6 å 8 veckor igenom - skulle jag då ej blifva mätt på det nöjet ? . . . "

Han medger, att han är ganska blyg och ovan i damsällskap. Typiskt är härvid hans så ofta använda citat av någon filosof eller tänkare i vilket han helt instämmer då denne säger om flickorna: "Flickorna, säger Clauren, förekomma mig som brännglas. De erhålla sin eld från himlen och tända allt hvad som kommer i deras brännkrets."

"Min Moder älskade mig otroligt och ofta sade hon att jag var för vacker till pojke. Dock måtte hon endast sjelf varit af denna tancka, ty en dag då min moder var utgången från rummet, hörde jag ett omdöme af tvenne gamla Fröknar, som i bland hedrade oss med sitt besök. Den ena frågade den andra: "tycker du icke som jag, att dender poiken är plump och ful som synden". "Alldeles så" - svarade den andra, "jag begriper ej, hur modern kan älska en sådan lymmel".

Hans moder dog ~~senare~~ sommaren 1816 i lungsot och gossen satt dyster vid hennes dödsbedd. Han

skriver: "Med min moders död blef jag befriad från skolan i Tavastehus och på en tid bosatt hos min förmyndare (på Lautzia). I detta hus blef jag upptagen med en vänskap och ömhet som nuförtiden är så oändligen svår att finna för den nödlidande."

Hans skolgång och uppfostran försumrades dock icke. "Den 1 Sept. 1816 anlände jag beledsagad af Major Schulman till Björneborg och blef där upptagen i Gripenbergska uppfostringsanstalten". (Det var den kände uppfostringsanstalten för gossar som löjtnant Odert Henrik Gripenberg startat enligt Pestalozzis moderna principer). "4 år hade jag den lyckan att vara under dessa vörnadsvärda männens (Gripenberg o. Pfaler) ledning". Skolan flyttade 1818 till Voipaala (Stjärnsund), där Bosin blev kamrat med bl. a. en av gossarna Schulman, näml. Otto Edvard Schulman, vars silhuett nu hänger på Tötar. Det är Bosin som ritat silhuetten före hans avresa till krigsskådeplatsen i Polen, därifrån han ej återvände, ty han dog där 1831 19 år gammal, kort före fredsslutet.

Bosin fortsätter: "År 1821 hade jag slutat mina studier i Gripenbergska anstalten. Redan från barndomen hade jag alltid haft smak för militärståndet. I April 1821 reste jag till Kejserliga Finska Cadet Corpsen i Fredrikshamn. Äfven dit följde mig min gode Förmyndare."

Han skildrar livet i Fredrikshamn, studierna och nämner alla lärarna. Efter genomgången 4 årig kurs avlade han slutexamen d. 19.12.1824. Eleverna skingrades, alla reste hem, han till Lautzia: "till mina trogna vänner, de enda som uppriktigt önskade min välgång i världen". Efter 5 månader skulle alla kadetter åter samlas i Fredrikshamn för att emottaga sin befordran till fänrikar. Även denna slädfärd från Lautzia till Fredrikshamn har han skildrat i en dagbok. Då den innehåller tidstypiska omnämnan-

citerar jag här några rader:

Dagbok 1824 (Skott år).

- d. 1. (jan) Lagman Idman & Häradshöfding Gardiemeister på Lautzia.
- d. 4. Var jag med major Schulman till Uskela (= Haukila).
- d. 10. Klo. 2 e.m. afreste jag från Tavastehus till Fredrikshamn. (Han gjorde bekantskap med en major Rotmeister som skulle resa till Petersburg. Sällskapet bestod av några betjänter och kuskar). "Vi somnade av en fin dynning, jag av 3 dygns marknadsbullar och nattvaka. Hastigt, lika som af åska väcktes jag ur min dvala af et förfärligt skrik från 3 skjutsbönder och 2 Majorens drängar. Hvad ? Hvad? skrek jag till min karl. Vargarna äter upp oss, svarade pojken. Jag såg mig omkring och blef verkligen varse mellan 30 å 40 vargar, genast tog jag fram mina pistoler, aflossade på dem 2 skott, hvarefter de skingrade sig och vi nöjde fortsatte vår resa.
- d. 12 Ankommo till Fredrikshamn - hela aftonen samlades kamraterna. . . .
- d. 13 I dag blef jag klo 12 arresterad på 24 timmar af Chefen för det jag i Tavastehus gick i obehörig uniform, med Mustacher och hvit mössa. (Denna händelse berättades oss som barn bl.a. av Pappa. Det hade senare, möjligen i anl. av någon reparation av finkan, skrattats åt anteckningar som inspärrade kadetter roat sig med i sin ensamhet.)

Där stod följande vers:

"Se hit, se hit,
Bosin här satt
en dag en natt
för det han bar
två marknadsdar
en mössa hvit."

Den 11 febr. 1822 blev kadetterna sedan befordrade till fänrikar och placerade på olika regementen. Bosin valde Smolenska Dragonregementet (senare Ulanregemente) förlaggt i guvernementet Kiew i södra Ryssland. Han säger sig ha valt detta regemente emedan han alltid längtat att få resa och se sig kring i världen. På detta sätt fick han en lång gratisresa.

Även från denna resa har han anteckningar (i Fi.St.Ar.) Resan anträdde d. 23 April 1823 och tog 59 dygn i anspråk. "Min resa tog jag genom Borgå för att der på Gammelgård aflägga afskedsvisit hos Överste Schulman. (Carl Fredrik Schulman, Tab. 21 i Sl. Krö., då överstelöjtnant, och yngre broder till Otto Wilhelm Schulman på Lautzia) - som alltid bevisat mig det ömmaste deltagande."

Resan företogs med hästskjuts över Viborg, där han stannade 10 dygn och bevistade bl.a. en bal, för att sedan fortsätta till Petersburg. Med vaken blick skildrar han utförligt hela resan, alla gästgiverier o. nattläger, kostnader o. avstånd mellan orterna. Stundom är det tiggarskarorna som antasta honom, studom ohyran som omöjliggör sömnen. Han föreslår resande att först underrätta sig om priset - annars klå de t.o.m. för ett glas vatten. Ju längre söderut han kommer, dess mera är vägar- na översvämmade av vårflödet så att långa omvägar måste tagas.

I staden Bobinovitschi skildrar han slavhandeln. En 15 års flicka kostar 100 till 250 Rub., en gosse 500 men en frisk fullvuxen arteskarl ända till 1000 Rub. Dock kan en possessionat byta en bonde mot en häst eller t.o.m. hund. (Livegenskapen är ej ännu upphävd i Ryssland.) Studom är en vägsträcka osäker, utsatt för rövaröverfall. Då fanns det små vaktkojor med soldater utplacerade för skydd av resenärerna. Han är intresserad av gamla byggnader,

borgar, kyrkor och museer. I Uspenska kyrkan beundrar han heliga Theofils grift av rent guld. I källarvalven finnes endast likkistor och benrangel. Den kände historiografen Nestors ben nämnes särskilt.

Äntligen är han framme i Kiew.

Ur hans egenhändiga militära meritförteckning i Schulmanska släktarkivet får vi en bild av hans deltagande i det påföljande år utbrutna kriget på Balkan. I detta turkiska krig deltar han mellan åren 1826 - 1829. Han är med om övergången av Prut-strömmen till Bulgarien och deltar i intagningen av staden Bukarest och fästningarna Giorgievo och Silistrien - allt kända krigshistoriska händelser.

Efter hemkomsten tjänar han ännu några år men tager avsked 1832, för sjuklighet som det heter, med befordran till löjtnant. Två år senare, d. 19 jan. 1834 gifter han sig med dottern på Lautzia Fredrika Sofia Schulman. De nygifta bosätta sig på Bobacka hemman i Hauho, vilket hustrun fått i arv efter sin 1830 avlidna fader majoren Otto Wilhelm Schulman. Även några andra hemman falla på hennes lott i arvskiftet: Tenhola i Hattula, Pannila och Malka i Sääksmäki. Men jordbruksskötsel ligger tydligen inte för löjtnant Bosin. Som bevis på hans originalitet och orealistiska tilltag är väl det, att han på Bobacka anlade en snusfabrik. (Sigillet - "Bobacka Snusfabriks Sigill" - har jag skänkt till byggmuseet i Hauho.)

Under en resa som bröder Willy och jag en gång gjorde till Hauho träffade vi på den forna Schulmanska utgården Furuholm eller Ritämäki som den numera heter, en gammal man som i sin ungdom tjänat hos Bosins som drängpojke. Vi frågade honom om snusfabriken. Han

9.

berättade, att han en gång sänts med ett lass snus och toback till Åbo-marknaden, där han sålt för endast 20 kopek.

Man förstår, att Bosin under sådana omständigheter snart var tvungen att avstå från jordbruk. Därefter livnärde han sig med att utföra byggnadsarbeten och lantmåteriuppdrag, men sedan ansökte han den lediganslagna stadsarkitekttjänsten i Viborg. Genom gedigna kunskaper han i Kadettkåren förvärvat i lantmåteri, matematik, trikonometri, ritning o. dyl. samt på grund av byggen han utfört ansågs han meriterad för tjänsten, vartill han utnämndes 27. okt. 1851. Familjen flyttade alltså till Viborg, där han skötte stadsarkitekttjänsten till allmän belåtenhet ända till sin död d. 27 juli 1862. Han har efterlämnat ett aktat namn bland staden Viborgs arkitekter och flere av honom utförda byggnadsverk både i Viborg och i Petersburgs omgivningar fanns ännu bevarade fram till våra senaste krig.)

Med Viktor Erik Amadeus Bosin utslocknade på svärdssidan adliga ätten n:o 49 Bosin, varvid på övligt sätt, vapenskölden krossades på hans grav på Viborgs begravningsplats.

Bosin var för övrigt förmyndare för Ottiana Carolina Wilhelmina Schulman, (Helmine kallad, Tab. 29, f. 1845 + 1915, dotter till Kaptenen Petter Wilhelm Schulman, en kusin till Otto Wilhelm Schulman.) Denna flicka, som alltså var småkusin till fru Bosin, kom till Viborg där landets enda svenskspråkiga flickskola fanns, men sändes sedan till Kejserliga Smolna Institutet i St. Petersburg. Där gifte hon sig med en finsk officer, överste Henrik Wiktor Streng, varefter de bosatte sig på hennes ärvda Storby i Sysmä.

Återstår ännu att nämna några ord om fru Fredrika Wilhelmina Sofia Bosin, f. Schulman,

1) Enl. "Viipurin Arkitehdit" av prof. Otto-Iivari Meurman.

Hon var född på sin moders hemgård Uskela, (nuvarande Haukila) i grannsocknen Tyrvåntö d. 19.3.1811. På förståndets vägnar lär hon varit intelligent och intresserat sig för skön konst. Därtill var hon (enl. "Ami-täti") i sin ungdom "bildskön" med lockigt hår." Medan hon var bosatt i Hauho intresserade hon sig för pedagogisk verksamhet bland traktens barn. Detta gjorde hon även på gamla dagar i Tavastehus.

Då makarna Bosin saknade egna barn upptogo de till fosterdotter en flicka (som enligt viskande tungor torde varit brodern Carl Leonard Schulmans naturliga dotter.) Denne hette Hulda Cassell och gifte sig sedermera med en kapten H. von Schantz. (På ett bevarat fotografi kan man åtminstone om henne säga, att hon var "bildskön".).

I Viborgs stads mantalslängder finnes fosterdottern Hulda Cassell upptagen i familjen Bosins ägda gård i Petersburgska stadsdelen. Hon är född 1844.

Efter Bosins död torde familjens ekonomiska ställning varit mindre lysande. Det blev moratorium efter mannen. Fredrique Bosin återflyttade först till Hauho åtnjutande ett litet underhåll av brodern, men snart gjorde sig tidens allmänna depression gällande. Brodern gjorde konkurs. Hon flyttade till Kombeli i Hauho, vilken gård, som tillhörde moderns arv, drabbades ej av Lautzia konkursrealisationen 1871. Vintrarna bodde hon i Tavastehus livnärande sig med inackorder. Hon avled vid 72 års ålder 1883.21.april och ligger begravnen på kyrkogården därstädes.

Om vi sena tiders barn ställer oss frågan: var hon lycklig i livet ? - så måste väl svaret bli - "knappast".

Den i sin ungdoms vår "bildsköna flickan" (om man får tro "Ami-täti") band sitt livsöde vid en man, - ett opraktiskt original, - som icke kunde sköta sådana praktiska ting som affärer. Ekonomisk knapphet och andra besvikelser, - t.ex. barnlöshet, - hade blivit hennes lott i livet.

Före gen. Hugo Schulman började författa sin "Släkt Krönika", bad han medlemmar av släkten nedskrive sina hågkomster om redan avlivna familjemedlemmar. Då minns jag, att Pappa först skrev, att han mindes sin faster Fredrique Bosin så som en på äldre dagar till lynnet något missnöjd, bitter eller mjält-sjuk, kolerisk person.

Det var ej att undra på med allt vad hon i livet fick genomgå i tider, då ingen social hjälp förekom, knappast ens pensioner.

(Pappa mildrade dock senare sitt första utkast till hågkomsterna om henne.)

O.S.